

доцільних структурних перетворень, використання сучасних ринкових методів управління, зокрема, моделі new public management, зможе забезпечити фінансову й організаційну базу для реформ в організації та оплаті праці та принципово змінити ситуацію.

Рівень оплати праці є показником добробуту суспільства, тому головним завданням держави як представника інтересів суспільства є не перманентна боротьба з труднощами, створюваними соціально-економічною політикою самої ж держави, а грамотне розроблення концепції соціально-економічної політики і послідовне впровадження ефективного механізму забезпечення своєчасної виплати заробітної плати та її відповідний рівень в умовах формування ринкової економіки України.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» від 29.12.2011 року № 1798 // Наказ Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0121-12>
3. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова КМУ від 28.02.2000 р. №228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF>
4. Власюк Г.В. Організація обліку та вдосконалення звітності з оплати праці в бюджетних установах [Електронний ресурс] / Г.В. Власюк // Довідник економіста. – № 12. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_6/files/EC610_32.pdf
5. Яцишин С. Р. Витрати на оплату праці: питання удосконалення їх обліку в сучасних умовах господарювання / С. Яцишин // Економічний аналіз. Наукові записки, збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 10, частина 2. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – С. 148-151. Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/16463>
6. Яцишин, С. Р. Шляхи удосконалення оплати праці державних службовців / С. Р. Яцишин // Збірник тез доповідей студентської наукової конференції «Облік і контроль у контексті євроінтеграції» [Тернопіль, 14-15 квітня 2009 р.]– Тернопіль, 2009. – С. 118-121. Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/17069>
7. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі затверджений наказом Міністерства фінансів України від 31.12.2013 № 1203. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14/paran14#n14>.

Хаблюк О.А.

кандидат економічних наук, доцент

Мандзюк О.М.

магістрант

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

БЮДЖЕТ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Важливе значення та місце в системі регулювання економіки держави, створення сприятливого фінансового середовища для швидкого розвитку ринкових відносин,

забезпечення макроекономічної рівноваги в економіці належить бюджету. Він слугує невід'ємною частиною ринкових відносин і одночасно важливим інструментом реалізації державної політики.

Будучи однією з основних ланок фінансової системи, бюджет відображає виробничі відносини, відтворює відносини розподілу і перерозподілу, опосередковує рух грошової маси.

Традиційно вважається, що державний бюджет – це фінансовий план держави або централізований фонд грошових коштів.

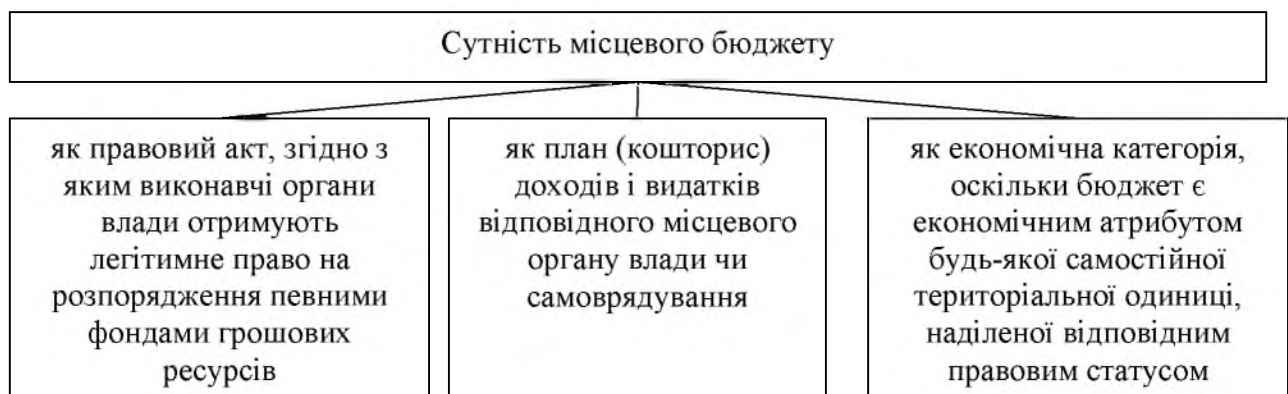
Слід зазначити, що у науковій думці неодноразово досліджувалась сутність державного бюджету. На сьогодні державний бюджет України розглядається як централізований фонд фінансових ресурсів держави, використовуваний для виконання функцій, передбачених Конституцією України, а місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, затвердженні в розпорядженні органів місцевого і регіонального самоврядування.

Ряд науковців характеризують місцеві бюджети як економічну категорію, яка виражає сферу економічних відносин суспільства, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням централізованих грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні місцевих органів влади і призначені для соціально-економічного розвитку певних регіонів країни.

Місцевий бюджет визначають як частину основного річного фінансового плану країни – державного бюджету. Крім того, місцеві бюджети утворюють централізований фонд грошових коштів місцевих рад, котрим вони розпоряджаються з метою здійснення заходів, які щорічно передбачаються планом економічного і соціального розвитку.

Крім цього, місцеві бюджети характеризують як обумовлену адміністративно-територіальним поділом і бюджетним устроєм частину економічних відносин у суспільстві пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фондів грошових коштів, призначених для задоволення суспільних потреб.

Аналіз вищенаведених наукових підходів, щодо сутності «місцевих бюджетів», дає змогу розглянути їх у трьох аспектах (рис.1).

Рис. 1. Економічна сутність категорії «місцевий бюджет»

Місцеві бюджети як економічна категорія відображають грошові відносини, що виникають між місцевими органами самоврядування та суб'єктами розподілу вартості, створеної у процесі формування територіальних фондів коштів, які використовуються на соціально-економічний розвиток регіонів і поліпшення добробуту їхнього населення. Як фінансовий план, місцевий бюджет являє собою систему заходів, організованих органами місцевого самоврядування щодо соціального і економічного розвитку регіону, і складається з двох частин – доходів і видатків.

28 грудня 2018 року, м. Тернопіль

Ще на початку ХХ століття С. І. Гловайський зазначав, що бюджет не тільки акт періодичного попереднього контролю законодавчої влади, але й акт повноважень, наданих законодавчою владою на приведення у дію органами управління постійних законів про видатки і доходи протягом певного періоду часу. М. М. Сперанський, автор «Основного фінансового закону», першим розглянув бюджет у єдності його економічного, фінансового і правового змісту. Фінансова наука того часу узагальнила думку щодо триєдиної природи бюджету, яка визначається його:

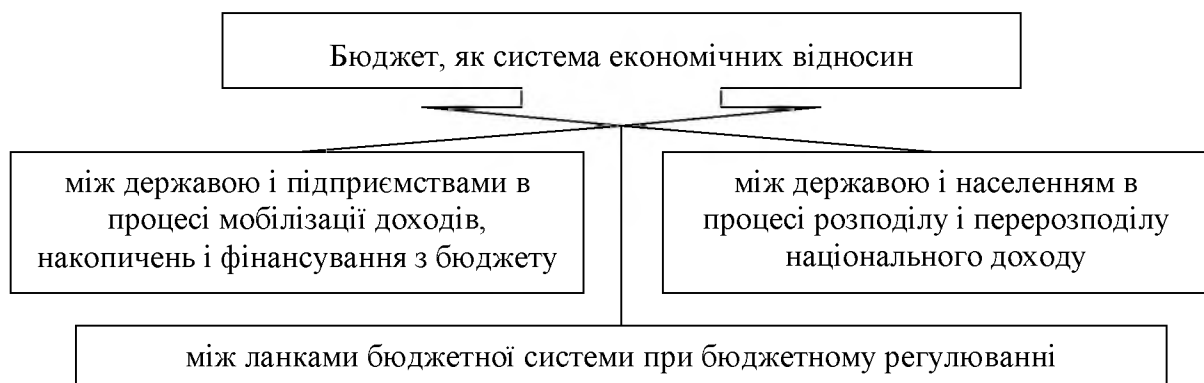
- а) фінансовим змістом – ведення фінансового господарства;
- б) економічним змістом – планова основа, що відображається у розписі державних доходів і видатків;
- в) правовим змістом – держава має право отримувати і витратити фінансові ресурси, передбачені у проекті розпису, лише після затвердження цього проекту законодавчими органами влади [1].

Як видно, наведенні визначення бюджету, як правило, зачіпають тільки його форми. Отже, за формою бюджет – це план доходів і видатків відповідних органів влади, який має юридичну силу, тобто одночасно є правовим актом. Отже, визначаючи бюджет, зокрема місцевий, слід уточнити його сутність як економічної категорії.

Економічний зміст бюджету, на думку проф. С. І. Юрія, не може бути визначений однозначно, його суть проявляється перед усім у процесах, що формують, а далі забезпечують використання коштів централізованого загальнодержавного фонду фінансових ресурсів [3].

Місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів інші заходи. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист населення.

Отже, бюджет – це система економічних відносин, які складаються в суспільстві в процесі формування, розподілу і використання централізованого грошового фонду країни, призначеного для задоволення суспільних потреб. Такі економічні відносини можна відобразити на рис. 2.

Рис. 2. Структура бюджету як системи економічних відносин

Дослідження і аналіз структури зазначених відносин дає змогу зрозуміти економічний зміст бюджету, глибше виявити його роль у розподільчих процесах.

Призначення бюджету, як системи розглянутих вище економічних відносин, реалізується за такими напрямками:

- 1) формування грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади;
- 2) розподіл і використання цих фондів між галузями народного господарства;
- 3) контроль за фінансово-господарською діяльністю установ державного сектору економіки, які підвідомчі цим органам влади [2].

У відповідності до ст. 5 Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 року, бюджетна система складається з державного бюджету та місцевих бюджетів [7]. До місцевих бюджетів в Україні відносять: бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування є бюджети територіальних громад, сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах). Включення бюджету районів у містах в склад бюджетів міст забезпечило уточнення змісту понять «місцеві бюджети», «бюджети місцевого самоврядування» та приведення їх у відповідність до Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування», Європейської хартії місцевого самоврядування.

Зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів та бюджетів міст обласного значення цієї області. Зведений бюджет міста з районним поділом включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. Причому, якщо місту або району в місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ і сіл.

Сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України є зведеним (або консолідованим) бюджетом України. Він використовується для аналізу і визначення економічного та соціального розвитку України в цілому.

Список використаних джерел

1. Деркач М. І. Бюджет та бюджетний процес в Україні / М. І. Деркач, Л. П. Гордєєва. – Дніпропетровськ: Пороги, 2007. – 256 с.
2. Фещенко Л. В. Бюджетна система України: Навчальний посібник / Л. В. Фещенко, П. В. Проноза, Н. В. Кузьминчук. – К.: Кондор, 2008. – 440с.
3. Юрій С. І. Концептуальні засади сутності бюджету // Фінанси України. – 2001. – № 10. – С.3 – 10.
4. Яцишин С. Р. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм: форми та методи / О. Хаблюк, С. Яцишин // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред. кол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. - Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2011. - Вип. 9. - Частина 1. - С. 351-353. Режим доступу : <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/16919>.
5. Яцишин С.Р. Суб'єкти державного сектору в структурі економіки держави / С.Р. Яцишин // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовтня 2014 р. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – С.181-182.
6. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 року, № 2456-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).